

Phản biện không đồng nghĩa với bóp méo sự thật

ISSN: 2734-9195 15:30 30/09/2025

Tri thức đích thực không bao giờ là sự ngạo mạn che giấu sự thiếu hiểu biết.

Tác giả: **Ngộ Minh Chương**

Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa X - Học viện PGVN tại TP.HCM

Những năm gần đây, mạng xã hội ngày càng trở thành “*diễn đàn không kiểm duyệt*” cho mọi tầng lớp lên tiếng. Nhưng điều đáng lo ngại là: không ít phát ngôn lệch lạc, sai sự thật lại đến từ những người được biết là giáo sư, tiến sĩ – tức là giới trí thức, từng có thời là hình mẫu tri thức trong xã hội.

Họ không tự khoe học vị. Họ không đứng trên bục giảng. Nhưng công chúng biết rõ họ là ai. Và cũng chính vì vậy, khi họ phát ngôn lệch chuẩn về tôn giáo – đặc biệt là Phật giáo – thì dư luận dễ tin, người nghe dễ bị ảnh hưởng. Càng nguy hại hơn khi những phát ngôn ấy không chỉ phản ánh sự thiếu hiểu biết, mà còn ẩn chứa những định kiến, cảm tính, thậm chí cả dụng ý công kích hoặc xuyên tạc.

Khi danh phận không còn đi liền với đạo đức học thuật

Trí thức – xét về bản chất – không chỉ là người có bằng cấp, mà là người biết suy nghĩ, biết tự kiểm chứng trước khi phát ngôn và luôn giữ đạo đức trí tuệ trong từng lời nói. Một người có thể là giáo sư, tiến sĩ trên giấy tờ, nhưng nếu phát biểu thiếu căn cứ, công kích vô lối, thì điều đó không những không phản ánh tri thức, mà còn phản bội lại chính danh phận mình đang mang.

Việc những cá nhân có học vị cao tùy tiện bình luận sai về giáo lý Phật giáo, quy chụp sai lệch về đời sống tăng đoàn, hoặc khơi gợi sự nghi ngờ, mất lòng tin vào một tôn giáo lâu đời, không chỉ gây hoang mang dư luận, mà còn vô tình gây chia rẽ tôn giáo, tạo tiền đề cho những cuộc tranh luận vô ích, thậm chí cực đoan hóa niềm tin.

Từ mục tiêu bị công kích đến tấm gương phản chiếu nhân cách

Không phải ngẫu nhiên mà Phật giáo liên tiếp bị lôi kéo vào các cuộc tranh luận đầy định kiến. Là một tôn giáo lớn, ôn hòa, từ bi và không truyền đạo bằng đe dọa hay bạo lực, Phật giáo không muốn sự phản kháng ồn ào, lên gân đôi co hơn thua. Lối hành xử nhẫn nhịn, lấy từ bi làm gốc để bị hiểu sai là yếu thế, nhưng thực ra là biểu hiện của trí tuệ và đạo lực. Chính vì thế, không ít kẻ đã lợi dụng sự im lặng ấy để công kích và bóp méo sự thật.

Một số người lợi dụng điểm này để mượn danh phản biện, nhưng lại tung ra các quan điểm méo mó, khép khiếm, thiếu hiểu biết về lịch sử, giáo lý văn hóa Phật giáo, dẫn dắt dư luận đi vào vùng sương mù của định kiến.

Thật đáng tiếc, khi những luận điểm ấy lại xuất phát từ những người đáng lẽ ra phải là tấm gương về tư duy khoa học, sự khách quan và cẩn trọng ngôn ngữ.

Phản biện xã hội không thể là vô bực cho xuyên tạc tôn giáo

Cần nói rõ: xã hội văn minh cần có phản biện. Phật giáo không ngại bị chất vấn, vì chính đức Phật đã dạy các đệ tử đừng vội tin bất cứ điều gì, kể cả lời Phật, nếu chưa tự mình chứng nghiệm.

Nhưng phản biện không thể là ngụy biện. Không thể viện danh "*góp ý xã hội*" để xuyên tạc giáo lý, gieo nghi ngờ, công kích đời sống tu sĩ, hoặc bóp méo bản chất tôn giáo. Những điều đó không phải là phản biện, mà là phá hoại niềm tin cộng đồng bằng ngôn từ có chủ đích.

Dưới lớp vỏ "*tự do ngôn luận*", một số người đã trượt dài vào vùng mù của trách nhiệm học thuật. Đó là một dấu hiệu đáng báo động.

Hình ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm).

Khi sự thật bị lãng quên, ai sẽ giữ lòng tin?

Một người bình thường phát ngôn sai, hậu quả có thể nhỏ. Nhưng khi một trí thức cấp cao phát ngôn sai – hậu quả là niềm tin cộng đồng bị tổn thương, là tôn giáo bị hiểu lầm, là các thế hệ trẻ mất phương hướng trong đời sống tâm linh.

Nghiêm trọng hơn, nó tạo ra tiền lệ: rằng bất kỳ ai, dù không hiểu gì, cũng có thể nói bất cứ điều gì về tôn giáo, mà không cần căn cứ, không cần trách nhiệm, không cần hậu quả. Đó là sự xuống cấp không chỉ về đạo đức học thuật, mà còn về văn hóa xã hội nói chung.

Chúng ta không thể im lặng trước hiện tượng này. Bởi khi sự thật bị làm méo mó, người giữ im lặng chính là kẻ tiếp tay.

Tự do ngôn luận phải đi kèm đạo đức và hiểu biết

Không ai bị cấm nói. Nhưng nói sai thì phải bị phản biện. Nhất là khi người nói mang danh trí thức, họ càng cần phải thận trọng, càng phải ý thức được sức nặng lời nói của mình trong cộng đồng.

Tôn giáo - nhất là Phật giáo - không cần ai bảo vệ bằng cảm tính. Nhưng cần được nhìn nhận bằng sự hiểu biết và công tâm. Nếu không thể đồng cảm, hãy im lặng tôn trọng. Nếu muốn góp ý, hãy làm bằng cái tâm trong sáng, chứ không phải bằng định kiến, ác cảm hay toan tính. Bởi tri thức đích thực không bao giờ là sự ngạo mạn che giấu sự thiếu hiểu biết. Và tự do chân chính không thể tồn tại nếu thiếu trách nhiệm với sự thật.

Tác giả: **Ngộ Minh Chương**

Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa X - Học viện PGVN tại TP.HCM

Ghi chú: *Bài viết thể hiện suy nghĩ, cách hành văn và lập luận riêng của tác giả*